

Dworki i pałace powiatu gostyńskiego III

Wielkopolskie siedziby ziemiańskie zachwycają swoim urokiem. Choć często popadły w ruinę, nadal warto je zwiedzić. Niektóre znalazły właściciela, inne czekają na lepsze czasy.

Kierując się z Gostynia w stronę Ponieca warto zjechać nieco z trasy, by odwiedzić Pijanowice. Pierwsza wzmianka o miejscowości pojawia się już w 1310 roku. Była ona wówczas własnością rodziny Pijanowskich herbu Ciołek. Dwa wieki później również Włostowskich, a w XVIII wieku, jako właściciele pojawili się Korytowsy. W kolej-

wany. Pałac w Pijanowicach stylem przypomina dworki niemieckie, rzadko często na naszych terenach. Na parterze pałacu znajdowały się pomieszczenia reprezentacyjne: salon oraz dwa małe saloniki, jadalnia, gabinet oraz biuro, w którym przyjmowano interesantów. Pierwsze piętro przeznaczone było na pomieszczenia mieszkalne. Dzięki miniatu-

Mielżyńskich a później Mycielskich. Dwór z końca XVII wieku robi wrażenie przysadzistej bryły. Obecnie mocno tknięty „zębem czasu”, czeka na remont. Wydaje się, że powojenne zmiany dokonane na budynku pozbawiły go uroku szlacheckiego dworku - brakuje dziewiętnastowiecznych upiększeń, detali architektonicznych ożywiających prostotę bryły.

Waszkowo

W 1309 roku pojawia się w dokumentach Stanisław z Waszkowa. Wieś ta, należąca początkowo do Zawadzkich, Urugów później Barbary Hendel, Franciszka Ksawerego Skarzyńskiego i Korduli Krynkowskiej w połowie XIX wieku przeszła w ręce niemieckie. Pierwszym właścicielem Waszkowa nie Polakiem był Rudolf Horstig. W latach 1878 - 1903 wieś należała do Karla von

Dwór w Waszkowie.

Roedera a później do jego spadkobierców. Ostatnim właścicielem (1919-1946) był Joachim von Loesch. Dwór w Waszkowie zbudowany został pod koniec XVIII wieku. Starsza, parterowa, gliniarna część nakryta jest mansardowym dachem. Nowsza część dworku wspaniale uzupełniają elementy elewacji tynkowanej z ceglany detalem.

Posiadłość Drzewieckich

Historia wsi Drzewce sięga końca XIV wieku, kiedy to stanowiła własność rodziny Drzewieckich. Już w 1527 roku istniał tutaj okolony rowem dwór na kopcu z folwarkiem. W kolejnych latach majątek przechodził w ręce Krzyckich, Moraczewskich i Rogalińskich. W 1828 roku właścicielką została Ewa Zbiewska z Niezychowskich, która przekazała później majątek swojej córce Mycielskiej. To właśnie za rządów Mycielskich w Drzewcach, w 1831 roku, gościł tu Adam Mickiewicz. W połowie XIX wieku, majątek jako posag Józefy Mycielskiej przeszedł w ręce Marcelego Żółtowskiego z Czacza. W początkach dwudziestego wieku Drzewce przeszły w ręce rodziny Hertle.

Dwór znajduje się w zachodniej części wsi, przy drodze z Rokosowa do Ponieca. Jest on typowym przykładem polskiej architektury ziemiańskiej. Na parterze szereg czterech dużych okien z każdej strony. Po środku ozdobne wejście z kolumnkami. Piętro posiada jedynie okienka w skośnym dachu. Tylko nad wejściem - ze skośnego - wysuwa się sześcian pokoju z wyjściem

Dwór w Drzewcach leży przy drodze z Rokosowa do Ponieca.

na balkon. Z lewej strony budynku prosty sztyk budowli łamie pięciokątna altanka. Zarówno wejście do niej jak i okna mają zakończenia łukowe. Szeroki zajazd przed budynkiem, a spoza zieleni wylania się biel ścian budynku i czerwień dachu. Piękny, urzekający w swej prostocie ziemiański dworek z połowy XIX wieku.

Potęźny pałac w Rokosowie

Wieś Rokosowo w XIV wieku należała do rodziny Rokosowskich herbu Czasza. W XVII wieku właścicielem byli Skoraszewscy, później posiadłość kupił generał Jan Lipski, który z kolei sprzedał ją w 1825 roku Józefowi Mycielskiemu. 42 lata póź-

Dwór z końca XVII wieku.

niej Rokosowo przeszło za sprawą księcia Adama w ręce rodziny Czartoryskich. W rok po śmierci księcia Adama Czartoryskiego, powierzchnia dóbr rycerskich Rokosowa wynosiła 795,7 ha, z czego 46% stanowiły pola, 15% łąki, 8,5% pastwiska i 221 ha, czyli prawie 28% lasy. Do majątku należały wówczas także Dubinko, Domaradzice, Rogożewo oraz folwarki Bączylas, Szymbonki, Pawłowo, Piskornia oraz Leśnictwo Wielkibór, a od 1896 roku również Szurkowo oraz Dzieczęzna. Na przełomie XIX i XX wieku, pod rządami Zygmunta Czartoryskiego dokonano unowocześnienia majątku. Wybudowano wówczas tartak, cegielnię i gorzelnię. Działała także elektrownia oświetlająca pałac i folwark.

Perła powiatu

Rezydencja w Rokosowie nie da się porównać do dworku w Drzew-

cach. Tam dworek szlachecki - tu pałac magnacki! Wzniesiony został według projektu budowniczego z Rawicza F. A. Stülera w latach 1849-54. Inicjatorem budowy był Józef Mycielski. Prace wykończeniowe wewnątrz pałacu trwały do 1858 roku, a jeszcze przed 1885 dobudowano od strony zachodniej dwukondygnacyjną przybudówkę. Pałac Mycielskich powstał na bazie istniejącego wcześniej renesansowego zamku, otoczonego fosą z trzech stron. Pałac w Rokosowie jest tak piękny, że warto by było poświęcić mu osobny artykuł. Szczególnie, iż jego bogato wyposażone wnętrza i historia stanowi bardzo ciekawy materiał.

Wspaniałe ruiny

Poszukując ciekawych zabytków architektury dworskiej przypadkowo trafiłem do Potrzebowa. Miejscowość znajduje się na granicy powiatów gostyńskiego i rawickiego. Wjeżdżając bramą w kierunku bardzo zaniedbanego parku nagle ukazuje się wspaniały budynek. Piękna, bardzo regularna bryła pałacu. Podjazd ozdobiony jest murkiem z betonowymi kulami na podstawkach. Można wyobrazić sobie, jak przed wejście do dworu podjeżdża zaprzęg złożony z czterech czarnych koni. Gospodarz wita w drzwiach wysiadających przybyszów (taka polska gościnność). Na wspaniałym, wspartym na czterech kolumnach balkoniku ciekawskie dzieci. Właściciel nie wiem, dlaczego ten pałacyk tak działa na wyobraźnię. Być może dlatego, że powojenni administratorzy nie zdążyli „przerobić” istniejącego budynku, dewastując go tylko. Dziś dworek w Potrzebowie jest strasznie zniszczony. Być może czeka na powrót prawnych właścicieli, być może znajdzie się nowy nabywca majątku i uchroni go przed zupełnym zniszczeniem.

GRZEGORZ SKORUPSKI

Pałac w Pijanowicach stylem przypomina dworki niemieckie.

nym stuleciu majątek przeszedł od 1821 roku w ręce Ludwika Dzierżbickiego, by po trzydziestu latach trafić w ręce niemieckiej rodziny Kutznerów. Kolejnymi wylania się byli Robert Jacek z Poznania, Henrich Leusmann, a od 1896 roku Walter Conze. Już w końcu XIX wieku funkcjonowała kolejka polna łącząca Pijanowice z Gostyniem i Karcem.

Niemiecki pałac

W południowej części wsi leży zespół folwarczny złożony z pałacem oraz parku. Pałac wygląda ciekawie. Podchodziłem do niego od strony zabudowań folwarcznych. Zza zielonych konarów wznosi się nagle czerwona bryła. Ale jeszcze bardziej zaskakuje wybudowana wieżyczka, która podobną do dworku budowlę, skłania do zakwalifikowania jako pałac. To nietypowe dla znajdujących

rowej wieży, pałac sprawia wrażenie połączenia dworu i zamku. W części frontowej zharmonizowano typowy styl niemieckiego budownictwa dworskiego: podmurówka z kamienia, dość „kanciaste” kształty z wybudowaną po przeciwnej stronie kompleksu wieżyczką. Z tyłu budynku na tynku znajdują się ponad stuletnie malowidła. Ciekawe, kogo one przedstawiają? Urokowi budowli dodają również drewniane wykończenia okien wychylających się ze spadzistego dachu na pierwszym piętrze. Uroczą budowlą jest strasznie zaniedbana. Dawno już tutaj nikt nie mieszkał.

Bardzo stara wieś

Granicząca z Poniecem miejscowość Wydawy ma bardzo długą historię. Właściciel od wieków traktowana była jako część tego miasta. Po raz pierwszy wzmianka o wsi poja-

W zaniedbanym parku w Potrzebowie stoi wspaniały budynek.

Wielkopolsce siedzib ziemiańskich. Dworki są przeważnie otynkowane, jednopiętrowe z szeregiem dużych okien. Pałac zbudowany został około 1900 roku przez Waltera Conze. Budynek murowany jest z cegły, tylko w części otynko-

wiała się już w 1241. Początkowo nazywała się ona jednak Hermanowo. Kiedy na przełomie XVIII i XIX wieku Poniec przestał być miastem przywotnym, Wydawy wyodrębniły się od miasta, stając się samodzielną wsią. Należały wówczas do rodziny

Okazały pałac w Rokosowie.